

ja el vidre, el trenca», afegeix que això també «es diu de l'obra, o siga plats etc. (la vaixela)» (BSCC xiv, 453). — ¹⁰ JCoromines va registrar el nom de partida *Tximo l'Obrer* a Sollana (Val.), 1962, que devia ser un antic comissari de l'obra de l'església allí. — ¹¹ *DAg.* dóna exs. de 1541, 1618, 1627, de textos d'estil curialesc; tenim a més el següent exemple de 1645 en un doc. inclòs en el *Llibre Roig* de Prats de Molló: «Los traginers que van --- de Serrallonga y St. Llorens a dita torra de Batera per a sercar mena per obs de las fargas de dits llochs» (f. 90).

Obreboca, obreulls, V. obrir Obrepció, obreptic, V. rapte o raptor Obrer, obreria, obrerisme, obrerista, obreta, V. obrar

OBRIR, prové d'una variant *OPERIRE del llatí APERIRE 'obrir', que va deixar descendents en occità (*obrir*), francès (*ouvrir*), i en certs dialectes italians, mentre APERIRE va continuar en castellà i portuguès (*abrir*) i en italià (*aperire*); la variant *OPERIRE sembla haver nascut com a resultat d'una interacció entre APERIRE 'obrir' i COOPERIRE 'cobrir', que va reemplaçar OPERIRE 'tancar', 'cobrir' en el llenguatge parlat. No són ben palesos els fets intermediaris, però és possible que quan l'ús d'OPERIRE 'tancar' es perdia progressivament i el seu sentit originari esdevenia menys clar, aquest verb fos interpretat com a una forma variant d'APERIRE en certs nivells i que fos reintegrat al sistema de la llengua amb aquest valor. □ 1.ª doc.: ³⁰ orígens de l'idioma.

Mot comú en totes les èpoques. Molts dels seus sentits figurats apareixen ja en els autors medievals: *obrir (algú) els ulls* (per descobrir allò que ignorava), *obrir l'orella o les orelles* 'escoltar atentament', *obrir la boca* 'parlar, dir (alguna cosa)', *obrir la porta als abusos* etc. (veg. la documentació que dóna *AlcM* d'aquests i d'altres usos semblants i la fraseologia). Notem a més algunes de les expressions i construccions que inclou Lacav. 1696: *obrir la porta a algú*, *obrir la mà* 'explicar (un tema)', *obrir-se el cel* 'aclairir-se', *obrir una disputa*, *obrir algú son pit* 'manifestar-se clarament', *obrir-se les aules* (després de les vacances) etc.

Una variant *aubrir*, amb la diftongació vulgar de la *o*- inicial àtona, és ben estesa en moltes parts del Principat i en algunes de València; ¹ no manquen exemples antics. ² Aquesta variant s'ha reduït a *aurir* en algunes localitats. ³ Una altra variant amb *d*-es dóna a diversos llocs de Mall.: *dubrí* a Ariany i Fontpedrosa (en aquest darrer poble també es diu *deubrí*), *dobrí* a Manacor, on també es diu *drubí* igual que a Sineu (*AORBB* iv, 71); Mn. A. Alcover (*B DLC* iv, 1909, 303), fa constar que es diu *drobí* a Manacor, Alcúdia i Sa Pobla. JCoromines creu haver sentit *durbí* a Els Angles (Capcir), 1960. Notem que la variant amb *d*-és coneguda també en alguns dialectes francesos, així com en alguns parlars occitans i nord-italians (veg. *FEW* i, 103a).

La conjugació d'*obrir* presenta un gran nombre de variacions dialectals que es poden veure en l'esmentat treball de Moll (*AORBB* iv, 71-78). Ens referirem ⁶⁰

aquí a alguns fets bàsics i afegirem alguna documentació nostra. *Obrir* ha adoptat les terminacions del verb incoatiu en una sèrie de localitats del pir-or. i també en algunes de l'extrema zona occidental. ⁴ D'altra banda, fa les 2.ª i 3.ª persones del sing. i pl. de l'indicatiu pres. a base de *-i* (*-is*, *-i*, *-in*) a Falset, Gandesa, Calaceit, Tortosa, tot el País Valencià i les Balears (menys Binissalem) i l'Alguer. ⁵ En les mateixes localitats i en algunes altres l'imperatiu 2.ª pers. sing. es fa amb la terminació *-i*. ⁶ A més, notem que el subj. pres. en *-ega*, *-iga*, ben està a la zona occidental, el País Val., i a les Balears, té antiguitat segons aquest passatge d'un doc. de 1351 que ens dóna Alart (*Inv. LC*): «carn de fedes --- que'ls obriguen e trasquen los budels».

El participi passat *obert* es pronuncia amb *u* no sols a les zones que han tancat la *o* àtona en *u*, sinó a més en moltes altres localitats. ⁷ De fet, aquesta pronúncia amb *u* sembla haver estat usual des d'un principi com en el cas de *cobert* (*COBRIR*); ⁸ veg. sota aquest mot l'explicació de la *u* < *o* (II, 787.27ss.).

DERIV.: *Obrida* 'acció d'obrir' [un ex. en Moreira, *Folk. Tort.*]. *Obridor*, *-ora*, adj.: *préssec* o *albercoc obridor* 'el que s'obre espontàniament' (Lab. 1839; *DAg.*); m. 'el que obre (una cosa)': «(St. Pere) porter i obridor (de les portes del cel)», citat d'uns *Goigs*, de Selva del Camp, per *DAg.*; *màquina obridora* 'màquina usada en la preparació de la filatura per a obrir el cotó, el jute' (*BDC* iv, 126). *Obriment* 'acció d'obrir o d'obrir-se' [LLull; Lacav. 1696; *DFA.*]. *Obrimenta* 'acció d'obrir molt' [val., Tort., *AlcM*].

Obert, *-ta*, adj. ['el que no està murallat (ciutat etc.)' (Lacav. 1696); *fer guerra oberta* a algú (ib.); «té un caràcter molt *obert*», «una plana *oberta*» ('espaiós'), Lab. 1839; *DAg.*]. ⁹ *Oberta* f. ['obertura', 1296 (RLR v, 90); *Escrig. Dicc. val.*; segons *AlcM* usual a Mall., i JCoromines el va sentir a St. Mateu d'Albarca (Eiv.), 1963; 'obertura formada enmig de la coberta d'una embarcació' (*BDC* xiv, 42)]. *Obertura* ['d'una manera clara', en *Curial* i en Sor Villena, *Vita Chr.* (*AlcM*), 'sincerament' (Lacav. 1696)]. *Obertura* [Jaume I, *Cròn.*; BMetge; StVicentF, *Sermos* i, 44; OPou, *TbPu.*: «solc de vn palm de vbertura: sulcus dodrantalis» (ed. 1575, p. 82); «Jo li he donat *obertura* (ocasió, facilitat) per arribar a l'administració d'aquest negoci» (Lacav.); *l'obertura* de la universitat, col·legi (ib.); cf. llatí *apertura* id.

Eixobrir 'cavar al voltant dels ceps de vinya' [1373, doc. de la Pobra de Lilet: «aye sembrar en les terres de la dita pebordria, ben gareytades —les vinyes— les faça podar, cavar, *exobrir* e plegar e laurar dues vegades l'an» (Serra, *Pinós i Mipl.*, 165); un altre exemple en el *Llibre d'Agricultura segons Paladi*, del S. xiv o xv (*AlcM*); cf. la variant *aixorbir* en *TbPu.* (1575): «Descalçar les raelcs cauant o *axorbir*: Ablaqueo, -as» (p. 84); devia ser ben comú al País Val. (ja en *Escrig*, 1851, que en dóna a més alguns derivats, infra), ¹⁰ i a Tortosa: Mestre i Noé inclou, «*aixubrí*, cavar la vinya; cavar la terra al voltant de les roques» (*BDC* iii, 83), i fou usat per Vergés Paulí: